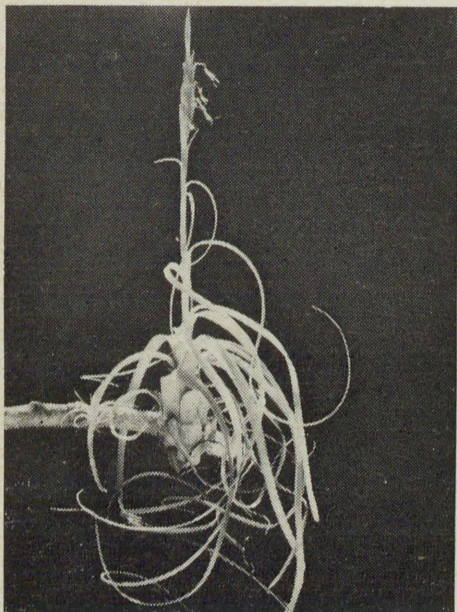

Kubánské tilandsie

Jan Gloser

Tillandsia balbisiana. Foto J. Gloser

Čtenáři Živy měli možnost si o tilandsiích přečíst už několikrát (ročník 1968: 128—129, 1972: 125—127, 1974: 123—124 a 163—165). Avšak jak tyto články, tak i běžně dostupné knižní publikace poskytují jen velmi neúplné informace o kubánských druzích tilandsií a prakticky neumožňují bezpečné určení ani těch nejhojnějších druhů.

Chtěl bych pomoci začínajícím zájemcům o tilandsie a na základě jednoduchého klíče, obrázků a stručných popisů představit všechny druhy rostoucí ve střední a západní části Kuby, které ovšem současně patří k nejhojnějším i ve zbývajících východní části ostrova. Záměrně nejsou uvedeny některé vzácné tilandsie z horských oblastí bývalé provincie Oriente, se kterými však sotvakdy přijdeme v terénu do styku (*Tillandsia argentea* Griseb., *T. capitata* Griseb., *T. compacta* Griseb., *T. complanata* Benth., *T. deppeana* Steud., *T. didistichoides* Mez, *T. elongata* var. *subimbricata* Baker, *T. excelsa* Griseb., *T. fawcettii* Mez, *T. hotteana* Urban, *T. jenmani* Baker, *T. lascaillei* Wr., *T. rubra* Ruiz et Pav., *T. selleana* Harms.).

Předem bych chtěl upozornit, že zcela ne všechny epifytické rostoucí bromeliovitě rostliny na Kubě patří do rodu *Tillandsia*. Z příbuzných rodů podčeledi *Tillandsioideae* je dosti častým zvláště *Catopsis* (6 druhů) a *Guzmania* (3 druhy). Rod *Vriesea* (10 druhů) je rozšířen převážně v lesnatých oblastech Oriente, a proto záměna za tilandsii není v našem případě příliš pravděpodobná. Rychlé rozlišení uvedených rodů nebývá bez jisté zkušenosti vždy snadné. U mladých či sterilních rostlin je dokonce téměř nemožné, neboť určovací znaky byly dosud formulovány pouze pro plodné exempláře:

- 1 chmýří (padáček) je umístěno na špičce semen a je při uložení v tobolce komplikovaně poskládané *Catopsis*
- chmýří na bázi semen, v tobolce je uloženo rovně 2
- 2 lístky korunní nejméně do 2/3 své délky srostlé *Guzmania*
- lístky korunní volné nebo jen krátce na bázi srostlé 3
- 3 lístky korunní u báze s jazýčkem *Vriesea*
- lístky korunní u báze bez jazýčku *Tillandsia*
- Následující klíč pro určení všech druhů tilandsií ze západní a střední části Kuby byl zpracován tak, aby obsahoval pouze snadno zjistitelné znaky. Je však potřeba mít na paměti, že vzhledem ke značně rozdílným stanovištním podmínkám je fenotypová variabilita u jednotlivých druhů obvykle mimořádně velká. Údaje o velikosti a o zbarvení je proto potřeba brát s jistou rezervou, neboť nemohou postihnout extrémní případy.
- 1 rostliny růžicové, se zakrnělým stonkem 5
- rostliny se zřetelně vyvinutým stonkem, i když bývá někdy zakryt pochvami listů 2
- 2 listy olivově zelené, šupinky na nich drobné a řídké, květenství složeno ze 4 až 10 květů *T. tenuifolia*
- listy šedivě stříbrné s hustým pokryvem šupin, květenství obvykle jedno- až tříkvěté 3
- 3 stonek tenký (1 až 2 mm), elastický, zřetelně viditelný mezi jednotlivými listy. Rostliny visící, obvykle více než 1 m dlouhé. Květy jednotlivě přisedlé v úžlabí listů (ne terminální) *T. usneoides*
- stonek kratší (10 až 40 cm), silnější než 2 mm a skrytý v listových pochvách, květenství terminální 4
- 4 listy na bázi čepele poněkud rozšířené, shora ploché, apikální část čepele je zakončena dlouhou nitkovitou špičkou. Květy žluté *T. schiedeana*
- listové čepele na bázi bez nápadného rozšíření, apikální část bez nitkovité špičky, květy modré *T. recurvata*
- 5 květenství hustě nahloučeno, květní listeny alespoň dvakrát tak dlouhé než internodia 8
- květenství řídké, listeny kratší než dvojnásobná délka internodií 6
- 6 květní stvol krátký (10 až 20 cm), listy i listeny stříbřitě šedé *T. circinnata*
- květní stvol 30 až 100 cm dlouhý, listy zelené či šedo-zelené 7
- 7 listy 10 až 25 cm dlouhé, spirálovitě stočené a s příčnými proužky. Květenství jednoduché, zřídka složeno, květy odstálé od osy *T. flexuosa*
- listy 40 až 100 cm dlouhé v široké růžici, nejsou stočené ani proužkované, květy přitisklé k ose *T. utriculata*
- 8 listy stříbřitě šedé, hustě pokryté velkými a odstálými šupinami *T. pruinosa*
- listy zelené či šedo-zelené, šupiny drobné a přitisklé, někdy skoro nezřetelné 9
- 9 spodní část listové čepele alespoň 5 mm široká, pochvy listů vejčité či eliptické, někdy vytvářející nepravou cibuli 12
- listové čepele velmi úzké (čárkovité až čárkovitě kopinaté), listové pochvy jen málo rozšířené, trojúhelníkovité 10
- 10 klasy obloukovitě prohnuté, odnože přisedlé *T. festucoides*
- klasy rovné, vzpřímené 11
- 11 odnože (boční růžice) se zakládají na zřetelném výběžku, kališní lístky 15 až 20 mm dlouhé *T. juncea*

- odnože zcela přisedlé, vytvářející husté trsy, kališní lístky 7 až 12 mm dlouhé
T. setacea 14
- 12 listové pochvy ploché, nenafouklé 14
- listové pochvy zřetelně nafouklé, tvořící cibulovitý útvar 13
- 13 listové pochvy plynule přecházejí do ploché listové čepele, květní listeny hladké, až 22 mm dlouhé
T. balbisiana
- listové pochvy náhle zúžené do podélně složené listové čepele. Květní listeny kýlnaté a žilkované, kratší než 15 mm
T. bulbosa
- 14 listové pochvy odlišné barvy než čepele listů, obvykle hnědé či červenohnědé 16
- listové pochvy stejné barvy jako čepele listů 15
- 15 květenství hustě složené, boční klasy obvykle kratší než 7 cm, květní listeny kožovité a zcela zakrývající květní osu. Listeny na stonku květenství mají rozšířenou střední část
T. polystachya
- květenství jednoduché či jen s několika bočními klasy, až 20 cm dlouhé. Květní listeny papírově tenké a volně taškovité, listeny na stonku květenství úzké
T. valenzuelana
- 16 robustní rostliny s tuhými listy, květenství z několika bočních klasů 15 až 25 mm širokých, stonek květenství má přes 3 mm v průměru
T. fasciculata
- květní klasy užší než 15 mm, stonek květenství je tenký (méně než 2 mm v průměru) 17
- 17 listy živě zelené, květenství hustě složené, květní listeny kožovité
T. polystachya
- listy šedo zelené s přilehlými šupinami, květenství jednoduché či z několika klásků, květní listeny papírově tenké, před rozkvetem jasně červené
T. canescens

Pokud by určování tilandsií podle uvedeného klíče nevedlo k jednoznačným výsledkům, nabízím alternativní postup. Na základě celkového vnějšího vzhledu se pokusíme nejprve zařadit příslušnou rostlinu do jedné z pěti níže uvedených skupin, které sdružují habituálně podobné druhy. K rozlišení jednotlivých druhů uvnitř každé skupiny by měly přispět připojené obrázky a stručné popisy.

A. Velké robustní druhy s početnými listy v pevných růžicích o průměru 30 až 80 cm. Vůbec nejhojnější tilandsie v nížinách po celé Kubě, zvláště pak na starších solitérních stromech.

T. fasciculata Sw.

Listy 20 až 100 cm dlouhé, vzpřímené, ve spodní části čepele 2 až 4 cm široké. Listové pochvy rezavě hnědé. Stonek květenství obvykle kratší než listy. Květenství jednoduše větvené, květní listeny kýlnaté a hustě střechovité. Květy modrofialové. Vysoce variabilní druh co do velikosti dospělých rostlin a počtu bočních klasů v květenství. Má úžasnou schopnost šíření a adaptace v nejrůznějších typech prostředí od vlhkých lesů až po velmi suché oblasti. Místy lze nalézt dosti zakrslé formy se zvláště tuhými listy. Stavba květenství je však spolehlivým poznávacím znakem.

T. utriculata L.

Listy 40 až 100 cm dlouhé, na bázi čepele 2 až 7 cm široké. Listové pochvy vně světle hnědé, z vnitřní strany s náběhem do fialova. Starší listy obvykle ztrácejí vzpřímenou polohu a ohýbají se směrem dolů. Stonek květenství vzpřímený a celé složitě větvené květenství ční vysoko nad listy. Květy bílé nebo bledě žluté. Druh se širokou ekologickou amplitudou snázející stinné polohy i plně slunce, na solitérních stromech často masově spolu s *T. fasciculata*. Rozlišení obou druhů ve fertilním stavu je velmi snadné i ze značné vzdálenosti podle tvaru květenství. K rozlišení mladých rostlin je potřeba jisté zkušenosti v pozorování tvaru růžic — u *T. fasciculata* jsou obvykle sevřenější a jednotlivé listy více tuhé.

B. Středně velké druhy s plochými listy, vytvářející dosti volné růžice o průměru 20 až 30 cm.

T. canescens SW.

Listy 10 až 25 cm dlouhé, ve spodní části čepele asi 10 mm široké, uspořádané v hustých, ale ne příliš pevných růžicích. Listové pochvy hnědé. Klasy jen 3 až 5 cm dlouhé, květy světle fialové až modré. Tento druh je výjimečný v tom, že jen zřídka roste epifyticky. Obvykle ho nacházíme na stinných stěnách vápencových skal (např. „mogoty“ v okolí Viñales). Jinak poměrně vzácný.

T. polystachya L.

Listy 30 až 40 cm dlouhé, často s nachovým zabarvením podél okrajů a na bázi, s úzkou pružnou špičkou. Šířka spodní části listové čepele je 10 až 30 mm. Květenství složené, válcovité, značně přesahující listy. Květy světle fialové až modré. Velmi variabilní druh, u něhož bude možné časem vyčlenit vnitrodruhové taxony. Na vlhčích místech a v polostínu dosti hojný.

T. valenzuelana A. Rich.

Listy 25 až 40 cm dlouhé, u báze čepele 10 až 25 mm široké, ploché a dosti měkké. Růžice listová dosti rozvolněná. Květenství jednoduché či z několika klasů, květy fialové. Často na stromech u potoků či na jiných vlhkých a stinných místech.

C. Střední a malé druhy s výrazně nafouklými listovými pochvami.

Vlevo *Tillandsia fasciculata*, vpravo *Tillandsia utriculata*

Vlevo *Tillandsia polystachya*, uprostřed *Tillandsia canescens*, vpravo *Tillandsia valenzuelana*

Tilandsie

T. balbisiana Schult.

Listy 20 až 60 cm dlouhé, olivově či šedě zelené. Nafouklé pochvy tvoří rozvolněnou nepravou cibuli 5 až 12 cm dlouhou. Listové čepele jsou u pochvy 10 až 15 mm široké, zpět ohnuté až visící, často spirálovitě zkroucené. Květenství je složené z několika krátkých bočních klasů, květy mají modrou či světle fialovou barvu. Téměř všudypřítomný druh zvláště v suchých oblastech s křovinnou vegetací, ale i v řídkých lesích a na solitérních stromech. Velmi odolný vůči suchu i ve stadiu semenáčků.

T. bulbosa Hook.

Listové čepele 5 až 15 cm dlouhé, leskle zelené. Jsou podélně složené a na průřezu skoro kruhového tvaru o průměru 4 až 6 mm. Přitisklými šupinami pokryté listové pochvy vytvářejí pevnou nepravou (dutou) cibuli. Květenství je jednoduché či z několika krátkých bočních klasů, květy modrofialové. Starší rostliny odnožují a často rostou na větvích v zavěšené poloze. Roztroušeně po celé Kubě, zejména v xerofytní keřové vegetaci a na stromech v podhůří, nikdy však ne masově. Dospělé rostliny velmi odolné vůči suchu, semenáčky už méně.

T. circinnata Schlechtend.

Listy i listeny jsou nápadně stříbrošedé od hustého pokryvu šupin. Délka zkroucených žlábkovitých listů je asi 10 až 20 cm, ve své spodní polovině jsou výrazně nafouklé. Květenství je tvořeno obvykle jednoduchým klasem, květy modrofialové. Dostí hojný xerofytní druh rostoucí společně s *T. balbisiana* a *T. recurvata* i v těch nejsušších oblastech.

T. flexuosa Sw.

Listy 10 až 25 cm dlouhé, po větší části své délky nafouklé. Velmi charakteristické je jejich spirálové stočení a příčné proužkování, které je způsobeno zónami s různě hustým pokryvem šupin. Květenství jednoduché či volně složené z několika bočních větví, na dosti dlouhém stonku (20 až 80 cm). Xerofytní druh rostoucí často ve společnosti předcházejících tří druhů na mikrofylních dřevinách. Má snahu vždy růst ve vertikálním směru. Sukulence a tím i odolnost vůči suchu se zvyšuje s věkem.

T. pruinosa Sw.

Listy 10 až 20 cm dlouhé, hrubě šupinaté. Čepele podélně svinuté, listové pochvy tvoří nepravou cibuli 3 až 6 cm dlouhou. Květenství obvykle jednoduché, přisedlé, kratší než listy. Květy modrofialové. Dostí stínomilný druh, který

roste roztroušeně v řídkých lesích v horách a v podhůří.

D. Menší druhy s velmi úzkými a svěže zelenými listy.

T. festucoides Brongn.

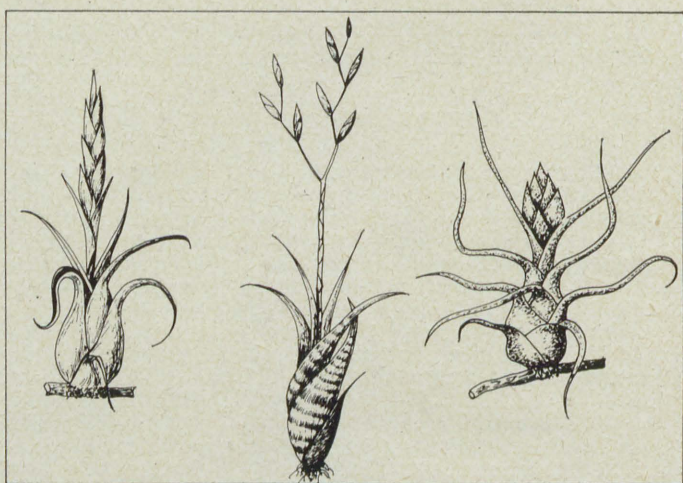
Listy 30 až 40 cm dlouhé, žlábkovité, ve spodní části čepele asi 5 mm široké. Listové pochvy trojúhelníkovitého tvaru, přibližně 2 cm dlouhé a 1 cm široké. Květenství na 15 až 20 cm dlouhém stonku je složené obvykle z více než sedmi ohebných bočních klasů. Květní listeny často s červenavým nádechem, květy modrofialové. Stinná místa, zvláště na stromech u potoků.

T. juncea [Ruiz et Pav.] Poir.

Listy 20 až 25 cm dlouhé, žlábkovité, čepel na bázi asi 5 mm široká. Jsou rovnější a tužší než u *T. festucoides*, někdy načervenalé barvy (při slunné expozici). Květenství jednoduché či z několika krátkých bočních klasů nahloučených ve vejčitém tvaru o velikosti zhruba 5 × 7 cm. Květy modrofialové. Nové odnože (boční růžice) se zakládají na krátkém (2 až 5 cm) výběžku, což je velmi spolehlivým rozlišovacím znakem i u sterilních exemplářů. Dostí častý druh, zvláště v korunách starších stromů v lesích.

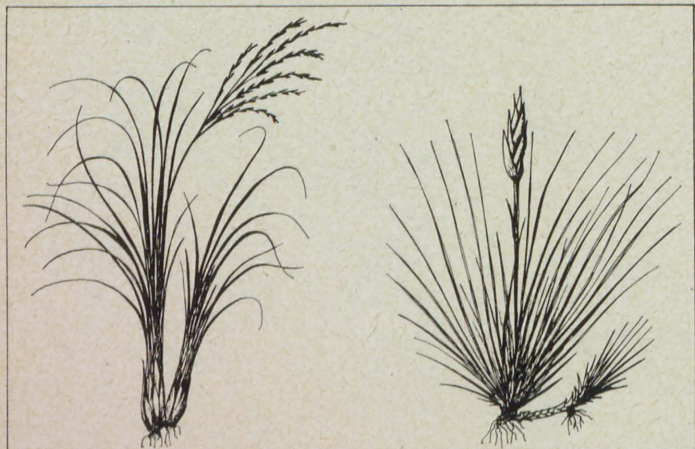

Vlevo *Tillandsia balbisiana*, vpravo *Tillandsia bulbosa*

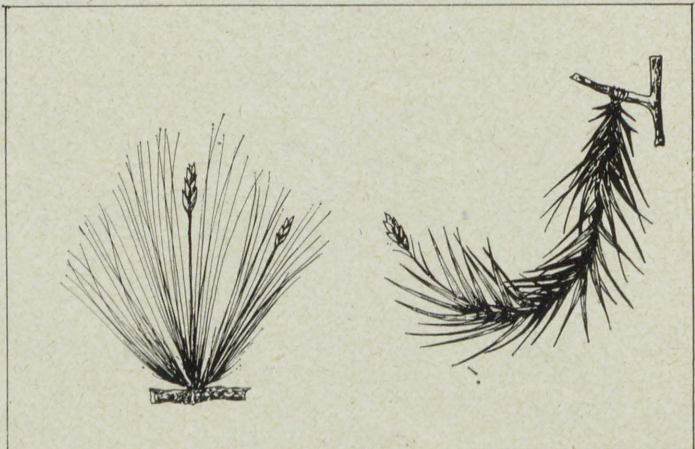

Tillandsia circinnata, uprostřed *Tillandsia flexuosa*, vpravo *Tillandsia pruinosa*

Tillandsia festucoides, vpravo *Tillandsia juncea*

Tillandsia setacea, vpravo *Tillandsia tenuifolia*. Všechny obrázky kreslil J. Gloser

T. setacea Sw.

Listy 10 až 25 cm dlouhé, velmi úzké [2 až 4 mm]. Rostliny hojně odnožují a tím vznikají velice husté shluky. Květenství na krátkém stonku je jednoduché nebo z několika drobných bočních klasů v celkovém tvaru zhruba 2 × 5 cm. Květy modré či fialové. Je jedním z nejhojnějších druhů ve stinných polohách, často vytvářející úplné kobercové porosty na větších a kmenech. Při prosvětlení lesa snáší i plné slunce, ale listy dostávají tmavší barvu.

T. tenuifolia L.

Na rozdíl od všech předcházejících druhů vytváří stonky 30 cm (i více) dlouhé, obvykle převislé. Listy mají délku 4 až 13 cm a šířku u pochvy 3 až 7 mm, přičemž variabilita je značná; existují dlouholisté a krátkolisté formy. Květenství je jednoduše větvené a velmi krátké

[2 až 4 cm]. Květy jsou bílé nebo růžové. Nepříliš častý, v horských údolích však místy masově.

E. Malé druhy s velmi úzkými, stříbrně šupinatými listy.

T. recurvata [L.] L.

Listy na krátkém stonku, 3 až 15 cm dlouhé (velmi variabilní podle růstových podmínek), 1 až 4 mm široké, zpět ohnuté. Květenství jedno- až pětikvěté, květy světle modré. Obecně rozšířený druh se zcela mimořádnou přizpůsobivostí a odolností vůči suchu i ve stadiu semenáčků. Značné rozmnožovací schopnosti (jak semeny, tak tvorbou odnoží) vedou často k hustě trsnatému obrůstání větvič a kmenů. Uchycuje se i na sloupových kaktusech a na telefonních drátech.

T. schiedeana Steud.

Tvoří stonky až 40 cm dlouhé, kterým

větvením vytvářejí trsy připomínající *T. recurvata*. Listy 10 až 15 cm dlouhé vyběhají do zelené nížové špičky. Květenství jednoduché, květy je jen několik a mají žlutou barvu, což je bezpečný rozlišovací znak. Velmi vzácně na keřích a stromech v podhorských oblastech.

T. usneoides [L.] L.

Druh se zcela zvláštní stavbou, a tudíž nezaměnitelný. Dlouhé visící shluky jsou tvořeny pouze tenkými stonky a krátkými (asi 5 cm) listy. Zcela chybějí přichytné kořeny i stonky květenství. Květy jsou jednotlivě přisedlé v úžlabí listů a až na rozevřené konce plátků korunních skryté, v noci voní. Množí se převážně vegetativním způsobem odtrhnutými kousky rostlin, a proto je šíření tohoto druhu lokálně omezeno. Roztroušeně v horských údolích a na starých soliterních stromech i v nížinách.

Galerie horských rostlin

Bohumil Slavík

Erinus alpinus L. — nemlč alpský

Erinus alpinus je jediným příslušníkem rodu *Erinus* z čeledi krtičníkovitých (*Scrophulariaceae*). Domácí je v horských oblastech jihozápadního kvadrantu Evropy — v Pyreneích a v sousedních pohořích severního Španělska a jižní Francie, v pohoří Jura, v západních Alpách, Apeninách, na Sardinii a na Baleárech. Hlavní výskyt má v subalpínském stupni nad hranicí lesa, jen na vhodných skalnatých terénech sestupuje do montánního stupně. Ve švýcarských Alpách se dá nalézt ještě v alpínském stupni ve výškách kolem 2400 m n. m. Vodními toky se diaspory (semena) mohou splavit do nižších poloh. Kvetoucí rostliny se pak vyskytují ojediněle i ve vyšší pahorkatině ve výškách kolem 400 až 500 m n. m., především na šterkových náplavech potoků a řek. *Erinus alpinus* patří k rostlinám vápnomilným a v horách roste nejčastěji ve šterbinách vápencových skal a na kamenitých příkrých svazích. V Alpách vytváří společně s mochnou *Potentilla caulescens* a jestřábníkem *Hieracium humile* charakteristické kalcifilní společenstvo *Potentillo-Hieracietum humilis*. Ve Švýcarsku patří nemlč alpský v některých kantonech k částečně, v některých dokonce k úplně chráněným druhům.

Erinus alpinus je v přírodě rostlinou vytrvalou. Z husté růžice kopistovitých, hrubě zubatých listů vyrůstá na přímém, řídké větveném stonku 8—15kveté hroznité květenství. Koruna s pěti nestejně velikými cípy, vpředu vykrojenými, je purpurově fialová, velmi vzácně bílá nebo červená, 7—15 mm široká. Tyčinky jsou 4 a plodem je vejčitá mnohosemenná tobolka. Opylení většinou zprostředkuje hmyz, přilákaný nektarem vylučovaným na bazálním prstenci v květu. Vzhledem k drsným vysokohorským podmínkám, kdy hmyz někdy po řadu dní nelétá, se u tohoto druhu vyvinul jev, ne příliš častý u rostlin: homogamické květy, tzn. že tyčinky a pestík dospívají současně, což umožňuje i samoopylení.

Naším pěstitelem skalniček je *Erinus*

alpinus dobře znám jako hezká, drobná a nenáročná skalnička, vhodná i pro začátečníky. Stačí dobře vybudovaná skalka z vápence a na úzkých římsách a plošinkách i ve skalních spárách s lehkou půdou, překrytou drobným skeletem, ne zrovna vysychavou, nejlépe v polostínu, bez zvláštní péče rostou trsy i celé polštáře této nízké, 5—15 cm vysoké rostliny. Někdy trsy přezimují, dokonce husté přizemní růžice listů zůstávají zelené, jindy vyhynou. Rostlina však na skalce zůstává dál, v příznivých podmínkách se totiž bohatě množí samovýsevem. Hlavní doba kvetení je v květnu a červnu, někdy opakovaně, ovšem spořeji, kvete v září a říjnu.

Moehringia muscosa L. — mateřka mechovitá

Čeľad hvozdíkovitých (*Caryophyllaceae*), kam patří mateřka mechovitá, se vyznačuje značným množstvím horských a vysokohorských druhů, např. z rodu písečnice (*Arenaria*), rožec (*Cerastium*), hvozdík (*Dianthus*), silenka (*Heliosperma*), kuřička (*Minuartia*), silenka (*Silene*) a smolnička (*Viscaria*). Výjimkou není ani rod mateřka (*Moehringia*), nesoucí své vědecké jméno po lékaři a botanikovi osmnáctého století P. H. Moehringovi z Východoříských ostrovů. Tento rod zahrnuje asi 20 druhů, většinou středo- a jihoevropských, z nichž většina roste v oblasti Alp, často jako endemity na velmi malém území. Např. mateřku huňatou (*M. villosa*) najdeme pouze v Julských Alpách, mateřku Lebrunovu (*M. lebrunii*) pouze v Přimořských Alpách a mateřku různolistou (*M. diversifolia*) pouze v jihovýchodních Alpách. Vesměs jde o paleoendemity reliktního charakteru. Do tohoto rodu patří i vyobrazená mateřka mechovitá (*M. muscosa*). Od většiny mateřek, majících květy pětičetné, liší se čtyřčetnými květy. Její areál je na rozdíl od výše jmenovaných dosti veliký. Roste od severošpanělských pohoří přes Pyreneje, Cevenny, Juru, Alpy do Apenin a na východ až do Karpat a hor severozápadního Balkánu. Svůj

domov má vysoko v horách v subalpínském a montánním stupni na stinných, mechatých vápencových skalách, na suti a v karech, níže pak ve vlhkých roklích a v soutěskách potoků. V Alpách vystupuje až k 2300 m n. m., do mimořádně nízkých poloh se dostává splavováním horskými bystřinami a řekami. S tímto druhem je možno se setkat i na území Československa, a to ve vyšších vápencových pohořích Karpat, od Malých a Bílých Karpat na západě až po pohoří Vihorlat v nejvýchodnějším cípu republiky. Starý údaj z Čech z údolí Klíčavy mezi Lány a Zbečnem svádí k domněnce, že šlo s největší pravděpodobností o druhotný výskyt.

Moehringia muscosa je jako většina vysokohorských rostlin vytrvalá, s lodyhami tenkými, poléhavými, větvenými. Tvoří husté porosty, většinou 10—15 cm, vzácněji až 20 cm vysoké. Úzce čárkovité listy mají nápadně živě světlezelenou barvu, jsou lysé a bez střední žilky, 10 až 25 mm dlouhé. Květy vyrůstají na dlouhých, tenkých stopkách, jsou čtyřčetné, kalich kýlnatý, jednožilný, korunní lístky bílé. V tobolkách dozrávají leskle černá semena a tak jako u všech druhů mateřek se na nich vytvářejí šťavnaté výrůstky tukové povahy (elaiosomy). Ty konzumují mravenci, kteří při přenášení potravy rozšiřují semena na nejrůznější místa v okolí mateřské rostliny.

Třebaže jde o horskou rostlinu, lze ji při troše péče pěstovat i na skalách v nižších polohách. Stačí zastíněné, trvale vlhké místo na skalce z vápence či travertinu, s prosakující, nikoli stojatou vodou. Nejlépe se jí daří na skalnaté stěně v uzavřené roklince, na severní nebo severozápadní straně. Tvoří visuté trsy nebo prorůstá mezi kameny a suti do okolí, že někdy je nutno její expanzivní růst omezovat. Dobře prosperující rostliny vytvářejí množství semen, která v příznivých podmínkách poměrně dobře klíčí. Hlavní doba kvetení u nás je od konce května do začátku července, ojedinelé ještě v září a říjnu.